

**PORODIČNA MEDICINA (četiri godine ili 48 mjeseci)**

| Program                                               | Dužina staža      |
|-------------------------------------------------------|-------------------|
| PORODIČNA MEDICINA 1.dio                              | <b>5 mjeseci</b>  |
| INTERNA MEDICINA                                      | <b>6 mjeseci</b>  |
| INFEKTOLOGIJA                                         | <b>2 mjesec</b>   |
| HIRURGIJA                                             | <b>2 mjeseca</b>  |
| PEDIJATRIJA                                           | <b>2 mjeseca</b>  |
| GINEKOLOGIJA                                          | <b>2 mjeseca:</b> |
| PSIHIJATRIJA                                          | <b>2 mjeseca:</b> |
| NEUROLOGIJA                                           | <b>1 mjesec</b>   |
| DERMATOLOGIJA                                         | <b>1 mjesec</b>   |
| ORTOPEDIJA                                            | <b>1 mjesec</b>   |
| OFTALMOLOGIJA                                         | <b>15 dana</b>    |
| OTORINOLARINGOLOGIJA                                  | <b>1 mjesec</b>   |
| ONKOLOGIJA                                            | <b>1 mjesec</b>   |
| FIZIKALNA MEDICINA                                    | <b>15 dana</b>    |
| PORODIČNA MEDICINA 2. dio<br>PEDIJATRIJA DOM ZDRAVLJA | <b>3 mjeseca</b>  |
| PORODIČNA MEDICINA 2 DIO<br>NEPOSREDNI MENTOR         | <b>14 mjeseci</b> |
| Ukupno kruženje u PZZ                                 | <b>22 mjeseca</b> |
| Ukupno kruženje klinika                               | <b>22 mjeseca</b> |
| Godišnji odmori                                       | <b>4 mjeseca</b>  |
| <b>UKUPNO</b>                                         | <b>48 mjeseci</b> |

Program se sastoji od kliničkog dijela staža koji se sprovodi u specijalističkim ambulantama i odjeljenjima, i ambulantnog dijela koji se sprovodi u ambulanti primarne zdravstvene zaštite.

Teorijska nastava iz porodične medicine obavlja se na Medicinskom fakultetu, paralelno sa obavljanjem praktičnog dijela staža, i traje devet mjeseci.

## I Klinički dio staža

### 1. Interna medicina (šest mjeseci)

Sastoji se iz praktičnog i teorijskog dijela staža i traje šest mjeseci.

Praktični dio čine: tri mjeseca na internističkim odjeljenjima bolnica ili Kliničkog centra Crne Gore, dva i po mjeseca u specijalističkim internističkim ambulantama bolnica ili Kliničkog centra Crne Gore i dvije sedmice u Zavodu za hitnu medicinsku pomoć.

#### 1.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- uzimanje internističke anamneze;
- izvođenje internističkog statusa;
- intradermalno, subkutano, intramuskularno i intravensko injektiranje;
- tehniku punkcije (venska, arterijska, pleuralna, lumbalna, abdominalna);
- postavljanje venskog katetera;
- postavljanje infuzije;
- kateterizaciju bešike kod muškaraca i kod žena;
- rektalni pregled;
- nazogastričnu sukciju i ispiranje želuca;
- endotrahealnu intubaciju;
- primjenu lijekova putem inhalatora;
- kardiorespiratornu reanimaciju,
- snimanje i interpretaciju EKG.

#### 1.2. Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- savlada mjere kod sljedećih urgentnih stanja sa područja interne medicine, zastoja srca i disanja, nesvjesnog bolesnika, miokardnog infarkta, akutnog srčanog popuštanja, asmatskog statusa, krvarenja iz probavnih organa, trovanja, anafilaktičkog šoka, abdominalnih kolika;
- poznaje diferencijalnu dijagnostiku i shodno tome postupanje i liječenje kod sljedećih simptoma i znakova: bolova na različitim mjestima tijela, kod vrtoglavice i sinkope, smetnji ritma, šumova srca, kašlja, dispneje, disfagija, smetnji probave (zatvor i proliv), krvarenja i sklonosti ka krvarenjima;
- poznaje dijagnostiku, terapiju, komplikacije, kriterijume za upućivanje specijalistima i osnovnu ocjenu radne sposobnosti kod sljedećih stanja: šećerne bolesti, bolesti štitne žlijezde, dislipidemija, različitih vrsta anemija, venske insuficijencije na donjim ekstremitetima, tromboflebitisa i flebotromboze, arterijske hipertenzije, perikarditisa, endokarditisa i miokarditisa, miokardnog infarkta, najčešćih smetnji ritma, srčanog slabljenja, tuberkuloze, hronične opstruktivne plućne bolesti, hroničnog plućnog srca, upale disajnih (plućnih) organa, bolesti plevre, plućne embolije i infarkta pluća, astme, intersticijskih bolesti pluća, plućnih granulatoza, profesionalnih bolesti pluća, ulkusne bolesti, bolesti tankog i debelog crijeva, hroničnih hepatopatija i upala jetre, hroničnog i akutnog pankreatitisa, upale mokraćnih puteva, renalne insuficijencije, sistematskih bolesti vezivnih tkiva, reumatoidnog artritisa, seronegativnih spondilaritisa, degenerativnog reumatizma, vanzglobnog reumatizma, metaboličkog reumatizma, osteoporoze, vaskularnih sindroma, akutnih artritisa i reumatske groznice, meningitisa i meningoencefalitisa;
- poznaje faktore rizika za bolesti srca i sistema krvnih sudova i načina preventive;
- poznaje mjere za sprečavanje i ranu dijagnostiku reumatske groznice, bakterijskog endokarditisa, duboke venske tromboze, tuberkuloze, renalne insuficijencije malignih oboljenja, AIDS-a;
- poznaje ulogu ljekara prilikom sprečavanja pušenja i sprječavanja posljedica konzumiranja alkohola;
- poznaje trajno liječenje kiseonikom kod kuće;
- zna da interpretira sljedeća dijagnostička ispitivanja: osnovne laboratorijske nalaze (biohemija, proteinogram, osnovni bakteriološki nalazi ...), osnovna radiološka ispitivanja (rendgenske snimke skeleta, pluća i srca), elektrokardiogram, spirogram i tzv. peak-flow meter.

## 2. Infektologija (dva mjeseca)

Sastoji se iz praktičnog i teorijskog dijela staža i traje dva mjeseca, a obavlja se na infektološkim odjeljenjima i ambulantama bolnica i Klinike za infektivne bolesti Kliničkog centra Crne Gore.

### 2.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- anamnezu i status kod bolesnika sa infekcijom i povišenom tjelesnom temperaturom;
- uzimanje zaraznih materija za etiološka ispitivanja;
- interpretaciju sljedećih dijagnostičkih ispitivanja: osnovna laboratorijska ispitivanja, rezultate mikrobioloških i imunoloških ispitivanja, antibiogram.

### 2.2. Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- savlada mjere kod sljedećih urgentnih stanja: smetnji svijesti, grčeva, dehidracije, šoka, teškoća kod disanja, zastoja srca i oživljavanja, vegetativnog sindroma, anafilaktične reakcije, trovanja prouzrokovanih mikroorganizmima, povišene tjelesne temperature;
- poznaje dijagnostiku, terapiju, komplikacije, kriterijume za upućivanje specijalistima i osnovnu ocjenu radne sposobnosti kod sljedećih stanja: upale gornjih i donjih disajnih organa, infekcija srčanog mišićnog sistema, bolesti tankog i debelog crijeva, upala jetre i žuči, upala mokraćnih puteva i polnih organa, upala centralnog i perifernog živčanog sistema, upala kože i potkožice, dječijih zaraznih bolesti, upala kostiju, zglobova i mišića, sepse, zaraza kod imunosuprimiranih bolesnika, zaraza virusom HIV-a, bolesti koje prouzrokuju bakterije, virusi, paraziti i gljivice, nozokomijalnih infekcija;
- vlada indikacijama za liječenje i sprečavanje navedenih bolesti pojedinim antimikrobnim supstancama; mora vladati diferencijalnom dijagnostikom i odgovarajućim mjerama prilikom sljedećih stanja: povišena tjelesna temperatura, grčevi, povraćanje, proliv, žutica, pareza i paraliza, smetnje disanja, smetnje zavisti, šok;
- poznaje epidemiologiju infektivnih bolesti djece i odraslih u Crnoj Gori, imunoprofilaksu infektivnih bolesti, načela sprečavanja infektivnih bolesti i propise sa područja infektivnih bolesti.

## 3. Hirurgija (dva mjeseca)

Sastoji se iz praktičnog i teorijskog dijela staža i traje tri mjeseca, a obavlja se na hirurškim odjeljenjima i ambulantama bolnice i Hirurške klinike Kliničkog centra Crne Gore. Praktični dio čine: jedan i po mjesec na odjeljenju bolnice, dvije sedmice u urgentnom bloku i jedan mjesec u specijalističkim hirurškim ambulantama bolnica ili Kliničkog centra Crne Gore.

### 3.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- uzimanje specifične hirurške anamneze;
- izvođenje hirurškog statusa za pojedini organski sistem;
- intradermalno, subkutano, intramuskularno i intravensko davanje injekcija;
- tehnike punkcije (venska, arterijska, pleuralna, lumbalna, abdominalna);
- postavljanje infuzije;
- endotrahijalnu intubaciju;
- previjanje i čišćenje rana;
- Heimlihov manevr;
- imobilizaciju loma;
- tehnike hemostaze;
- šivenje rana;
- drenažu panaricija i abscesa;
- ablaciju nokta;
- lokalnu i prevodnu anesteziju;
- odstranjivanje ateroma, manjih lipoma i stranih tijela kože i potkožja i slanje na histološko ispitivanje;
- postavljanje venskog katetera;
- inciziju tromboziranog hemoroida;
- repoziciju parafimoze;

- katetarizaciju bešike kod muškaraca i žena,
- punkciju bešike.

3.2. Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- ovlada dijagnostikom, trijažom i mjerama kod urgentnih stanja s područja hirurgije: zastoja srca i disanja, nesvjesnog bolesnika, šoka, povreda, ostalih akutnih stanja i stanja opasnih po život sa područja hirurgije;
- poznaje dijagnostiku, terapiju, komplikacije, kriterijume za upućivanje, osnovnu ocjenu radne sposobnosti i rehabilitacije kod hirurških bolesti i povreda;
- poznaje predoperativnu pripremu i postoperativno vođenje operisanih bolesnika;
- zna da rutinski zbrine česte i tipične povrede;
- zna da na odgovarajući način zaštiti od zračenja na radnom mjestu;
- poznaje preventivne mjere kod tetanusa i sprečavanja povreda;
- zna da interpretira rentgenske nalaze najčešćih povreda.

#### 4. Pedijatrija (dva mjeseca)

Sastoji se iz praktičnog i teorijskog dijela staža i traje tri mjeseca, a obavlja se na pedijatrijskim odjeljenjima i ambulantama bolnice i Instituta za bolesti djece Kliničkog centra Crne Gore. Praktični dio čine: jedan mjesec na pedijatrijskom odjeljenju, a dva mjeseca u ambulantama izabranog pedijatra u domovima zdravlja.

##### 4.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- pregled novorođenčeta;
- ocjenu djetetovog tjelesnog, duševnog i socijalnog razvoja;
- otoskopiju i auskultaciju kod djeteta;
- pregled vida, govora i sluha kod djeteta;
- nazogastričnu sukciju i ispiranje želuca;
- oživljavanje djeteta;
- uzimanje urina i fecesa za laboratorijsku analizu,
- transport novorođenčeta.

##### 4.2. Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- savlada mjere kod sljedećih urgentnih stanja sa područja zdravstvene zaštite djece: zastoj srca i disanja, šok, nesvjest, srčana dekompenzacija, smetnje pulsa, akutna respiratorna insuficijencija, hipoglikemija i hiperglikemija, grčevi, anafilaktički šok, trovanja, aspiracija stranog tijela, epiglotitis, laringitis, astmatični napad;
- poznaje diferencijalnu dijagnostiku i shodno postupanje prilikom sljedećih simptoma i znakova: povišene tjelesne temperature, hripavosti, hipertenzije, ikterusa, povraćanja, zastoja u psihomotornom razvoju, enureze i enkopreze, smetnji u polnom razvoju, opadanja uspjeha u učenju, glavobolje, bolesti u zglobovima, izostajanja iz škole;
- poznaje dijagnostiku, terapiju, komplikacije, kriterijume za upućivanje specijalistima i mogućnosti rehabilitacije kod sljedećih stanja: dječijih bolesti sa osipom, najčešćih bolesti gornjih disajnih organa (otitisu, rinitisu, rinofaringitisu), krupa, bolesti donjih disajnih organa, astme, ostalih alergijskih bolesti i bolesti imunog sistema, gastroenteritisa, anoreksije, bulimije, urinarnih infekcija i asimptomatskih bakterijurija, meningitisa i meningoencefalitisa, epilepsije u djetinjstvu, kod temperaturnih grčeva, anemije u djetinjstvu, smetnji zgrušavanja krvi, najčešćih parazitarne bolesti u djetinjstvu, najčešćih i najozbiljnijih ortopedskih i neuroloških bolesti u djetinjstvu, somatoformnih bolesti, ginekoloških bolesti u dječijem dobu, malignih bolesti u djetinjstvu, šećerne bolesti;
- zna da zbrine novorođenče poslije porođaja;
- zna da pregleda novorođenče;
- poznaje propise iz oblasti sprečavanja dječijih bolesti u Crnoj Gori;
- zna da obavlja preventivne preglede predškolske djece i učenika;
- poznaje kalendar vakcinacije djece i kontraindikacije i komplikacije prilikom vakcinacija;
- poznaje dijagnostiku i odgovarajuće mjere prilikom otkrivanja maltretiranog i/ili polno zloupotrijebljenog djeteta;
- poznaje epidemiologiju morbiditeta djece;

- poznaje razloge za najčešće malformacije kod djece i mogućnosti njihove preventive,
- zna da ocijeni zrelost za školu.

## 5. Ginekologija (dva mjeseca)

Sastoji se iz praktičnog i teorijskog dijela staža i traje dva mjeseca.

Praktični dio čine: jedan mjesec na bolničkom odjeljenju, a jedan mjesec u specijalističkoj ginekološkoj ambulanti bolnice ili Kliničkog centra Crne Gore.

### 5.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- ginekološki pregled;
- uzimanje brisa cerviksa;
- pregled trudnice;
- pregled srčanih otkucaja djeteta;
- vođenje normalnog porođaja;
- epiziotomiju,
- zbrinjavanje djeteta nakon porođaja.

### 5.2. Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- savlada mjere kod sljedećih urgentnih stanja s područja maternalnog zdravlja: krvarenja iz ženskog polnog organa, vanmaterične trudnoće, spontanog pobačaja, porođaja, eklampsije;
- zna dijagnosticiranje, obrađivanje i da poznaje kriterijume za upućivanje specijalistima, te osnovna načela rehabilitacije i ocjenu sposobnosti za rad kod: karcinoma dojke, jajnika, endometrija i grlića materice, ginekoloških infekcija, patoloških krvarenja na području ginekologije, amenoreje, prolapsa uterusa, cistokele i rektokele;
- poznaje faktore rizika i načine sprečavanja kod karcinoma dojke, ovarija, endometrija i grlića materice;
- zna da primijeni tehniku palpacije dojke i odredi periodičnost tog pregleda;
- nauči tehniku samopregledanja dojke;
- poznaje indikacije za mamografiju;
- zna da vodi ženu sa teškoćama zbog menopauze i mora poznavati razloge za hormonsku terapiju i moguće upućivanje specijalistima;
- dijagnostikuje prolaps uteri, cistokelu i rektokelu i razloge za upućivanje specijalistima kod tih stanja;
- poznaje metode kontracepcije, njihove indikacije i kontraindikacije i poznaje njihovu podobnost za pojedini par;
- poznaje razloge za upućivanje specijalistima para, kod kojeg ne uspijeva da dođe do začeća;
- poznaje propise iz oblasti zdravstva, koji se odnose na planiranje porodice;
- zna da uzme kliničku porodijsku anamnezu;
- zna da odredi starost ploda;
- poznaje psihološke aspekte trudnoće, u vrijeme babinja i za vrijeme pripreme na materinstvo;
- poznaje uticaj trudnoće i porođaja na porodicu i obratno;
- zna da vodi porođaj;
- zna da odredi rizičnu trudnoću;
- zna da zdravstveno-vaspitno savjetuje trudnicu u pogledu ishrane, pića, vitaminskih zamjena, tjelesne i polne aktivnosti;
- poznaje dozvoljene i zabranjene lijekove u vrijeme trudnoće;
- poznaje hitne mjere prilikom prijetećeg pobačaja, preranog porođaja i prilikom preranog pucanja mjehura;
- poznaje dijagnostičke kriterijume za šećernu bolest i hipertenziju kod trudnice;
- zna da interpretira varijacije u antitijelima na rubelu, toksoplazmu i sifilis;
- zna da liječi najčešće bolesti u vrijeme trudnoće (respiratorne infekcije, urinarne infekcije, itd.);
- poznaje Rh - izosenzibilitet i njegov značaj u trudnoći;
- zna da interpretira tok i stanje porođaja;
- poznaje razloge za epiziotomiju,
- zna da liječi najčešće postporođajne teškoće u postporođajnom periodu.

## 6. Psihijatrija (dva mjeseca)

Sastoji se iz praktičnog i teorijskog dijela staža i traje dva mjeseca.

Praktični dio čine: jedan mjesec na bolničkom odjelenju, a jedan mjesec u specijalističkoj psihijatrijskoj ambulanti.

### 6.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- psihijatrijski intervju;
- psihoterapiju;
- ocjenjivanje porodične funkcije,
- rad sa porodicom u sklopu porodične terapije.

### 6.2. Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- ovlada mjerama prilikom sljedećih urgentnih stanja područja mentalnog zdravlja: akutnih oblika šizofrenične psihoze, delirijuma, paranoidnog sindroma, manije, konverzivnog napada, pokušaja samoubistva, alkoholne halucinoze;
- zna da dijagnosticira, obradi i da poznaje kriterijume za upućivanje specijalistima, da poznaje osnovna načela rehabilitacije i ocjenu sposobnosti za rad kod anksioznosti i depresije, najčešće tipove neuroza i psihoza, bolesti zavisnosti, psihosomatskih disfunkcija, senilne i presenilne demencije i polnih disfunkcija;
- zna da sarađuje sa drugim lekarima koji učestvuju u rehabilitaciji psihijatrijskog bolesnika;
- poznaje tehniku razgovora i da zna da uspostaviti takvu komunikaciju sa bolesnikom koja olakšava kontakt između bolesnika i lekara;
- zna da opiše djelovanje Balintovih grupa;
- zna da definiše faktore rizika kod mentalnog zdravlja i preduzima odgovarajuće mjere;
- primjenjuje neke tehnike kratke psihoterapije;
- poznaje simptome, koji ukazuju na porodičnu disfunkciju;
- poznaje razloge za upućivanje na porodičnu terapiju;
- poznaje mogućnosti specifičnih dijagnostičkih ispitivanja i terapijskih postupaka,
- poznaje uticaj duševne bolesti na odnose u porodici i obratno.

## 7. Neurologija (jedan mjesec)

Sastoji se iz praktičnog i teorijskog dijela staža i traje jedan mjesec, a obavlja u specijalističkoj neurološkoj ambulanti bolnice ili Kliničkog centra Crne Gore.

### 7.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- neurološki pregled;
- lumbalnu punkciju,
- pregled očnog dna.

### 7.2. Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- ovlada mjerama kod sljedećih urgentnih stanja sa područja neurologije: obrade nesvesnog bolesnika, grčeva i epileptičkih napada, cerebrovaskularnog insulta;
- poznaje dijagnostiku, terapiju, komplikacije, kriterijume za upućivanje specijalistima i mogućnosti rehabilitacije kod sljedećih stanja: CVI i TIA, pucanje moždane aneurizme, glavobolje, migrenske glavobolje, perifernih neuropatija različite etiologije, epilepsije, tremora CNS i bolesti perifernog nervnog sistema,
- zna da interpretira osnovne metode ispitivanja u neurologiji.

## 8. Dermatovenerologija (jedan mjesec)

Sastoji se iz praktičnog i teorijskog dijela staža i traje jedan mjesec, a obavlja u specijalističkoj dermatovenerološkoj ambulanti bolnice ili Kliničkog centra Crne Gore.

### 8.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- uzimanje dermatološke anamneze;
- pregled dermatološkog bolesnika;
- uzimanje briseva;
- propisivanje dermatoloških preparata,
- korišćenje lokalnih lijekova.

8.2. Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- poznaje dijagnostiku, terapiju, komplikacije, kriterijume za upućivanje specijalistima i mogućnosti rehabilitacije kod sljedećih stanja: virusnih, bakterijskih i gljivičnih upala kože, kožnih parazita, malignoma kože, alergijskih bolesti kože, bolesti kose i noktiju, generaliziranog pruritusa, urođenih oštećenja kože, akni, kontaktnog i seboreičnog dermatitisa, psorijaze, proširenja vena i ulceracija potkoljenice, polnih prenosivih kožnih bolesti;
- poznaje sprečavanje, rano otkrivanje i primjereno savjetovanje kod malignoma kože;
- poznaje propise koji se odnose na polno prenosive kožne bolesti;
- zna da interpretira osnovne ispitne metode u dermatologiji i poznaje razloge za njihovu primjenu,
- zna da uzme materijal za mikološku, bakteriološku, parazitološku i histološku analizu.

9. Ortopedija (jedan mjesec)

Sastoji se iz praktičnog i teorijskog dijela staža i traje jedan mjesec, a obavlja se u specijalističkoj ortopedskoj ambulanti bolnice ili Kliničkog centra Crne Gore.

9.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- uzimanje specifične ortopedske anamneze;
- pregled ortopedskog bolesnika;
- periartikularne infiltracije i blokade;
- intraartikularnu blokadu koljena i ramena,
- korišćenje fiksacionih šina.

9.2. Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- zna da prepozna urgentna stanja iz oblasti ortopedije kao i postupak koji ta stanja zahtijevaju;
- poznaje dijagnostiku, terapiju, komplikacije, kriterijume za upućivanje specijalistima, mogućnosti rehabilitacije i ocjenu radne sposobnosti kod sljedećih stanja: bolesti kičme, bolesti i povrede zglobova, kongenitalne anomalije iz oblasti ortopedije, mišićnih i neuromišićnih oboljenja,
- zna da interpretira osnovne metode ispitivanja u ortopediji i poznaje razloge za njihovu primjenu.

10. Oftalmologija (15 dana)

Sastoji se iz praktičnog i teorijskog dijela staža i traje jedan mjesec, a obavlja se u specijalističkoj oftalmološkoj ambulanti bolnice ili Kliničkog centra Crne Gore.

10.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- pregled spoljnog oka;
- pregled očnog dna;
- pregled vida;
- tonometriju,
- odstranjivanje stranog tijela iz rožnjače i konjunktive.

10.2. Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- ovlada mjerama kod sljedećih urgentnih stanja iz oblasti oftalmologije: glaukomskeg napada, stranog tijela u oku, povreda oka, svjetlosnih povreda oka, povreda oka hemikalijama, embolije arterije centralis retine, krvarenja u oku, povlačenja mrežnjače i iznenadnog sljepila;
- poznaje dijagnostiku, terapiju, komplikacije, kriterijume za upućivanje specijalistima i mogućnosti rehabilitacije i ocjenu osnovne radne sposobnosti kod sljedećih stanja: tumora, glaukoma, smetnji refrakcije, katarakte i upala pojedinih segmenata oka;
- poznaje najčešće razloge za gubitak vida i mjere u tom slučaju,
- zna da interpretira osnovne metode ispitivanja u okulistici i poznaje razloge za njihovu primjenu.

11. Otorinolaringologija (jedan mjesec)

Sastoji se iz praktičnog i teorijskog dijela staža i traje jedan mjesec, obavlja se u specijalističkoj otorinolaringološkoj ambulanti bolnice ili Kliničkog centra Crne Gore.

11.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- uzimanje otorinolaringološke anamneze;
- pregled otorinolaringološkog bolesnika;
- orijentacioni pregled sluha;
- ispiranje ušnih kanala;
- odstranjivanje stranog tijela iz slušnog kanala, nosa i ždrijela;
- prednja i zadnja tamponada nosa;
- zbrinjavanje povreda nosa, sinusa, ušiju i grla;
- konikotomija,
- Hajmlihov (Heimlich) zahvat.

11.2. Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- ovlada mjerama kod sljedećih urgentnih stanja iz oblasti otorinolaringologije: strano tijelo u grlu i ždrijelu, Kvinkeov edem, strano tijelo u ušnom kanalu i nosu, krvarenje iz nosa;
- poznaje dijagnostiku, terapiju, komplikacije, kriterijume za upućivanje specijalistima i mogućnosti rehabilitacije i ocjenu osnovne radne sposobnosti kod sljedećih stanja: upale nosa, nosnih šupljina, grla, ždrijela, dušnika, unutrašnjeg i spoljašnjeg uha, tumora iz područja otorinolaringologije, povreda u ORL-području;
- poznaje indikacije za tonzilektomiju kod djeteta,
- zna da interpretira osnovne metode ispitivanja u otorinolaringologiji i poznaje razloge za njihovu primjenu.

## 12. Onkologija (jedan mjesec)

Obavlja se u toku dvije sedmice praktičnog rada, u specijalističkoj ambulanti iz onkologije Kliničkog centra Crne Gore.

### 12.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- anamnezu i pregled bolesnika radi otkrivanja malignih bolesti,
- dijagnostička ispitivanja za rano otkrivanje maligniteta.

12.2. Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- poznaje ranu dijagnostiku najčešćih tumora i metoda nadzora nad takvim bolesnicima;
- poznaje najčešće terapijske metode, njihove indikacije, efekte i sporedne učinke i da zna da postupa na odgovarajući način;
- zna da dijagnostičira i liječi najčešće komplikacije kod bolesnika od raka;
- zna da se pobrine za terapiju podrške kod najčešćih teškoća bolesnika od raka;
- zna da pomogne terminalnom bolesniku kod rješavanja psihosomatskih teškoća;
- zna da pravilno uputi bolesnika od raka;
- zna da interpretira metode ispitivanja u onkologiji i poznaje razloge za njihovu primjenu,
- poznaje savlađivanje bolova.

## 13. Fizikalna medicina i rehabilitacija (dvije nedjelje)

Obavlja se u toku dvije sedmice praktičnog rada u specijalističkim ambulantama bolnice ili Kliničkog centra Crne Gore.

### 13.1. Praktična nastava i praktičan stručni rad

Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- poznaje osnovne smjernice cjelovite rehabilitacije i balneoterapije;
- poznaje osnovne metode fizikalne medicine;
- ovlada dijagnostikom i terapijom oštećenja organa za kretanje zbog posljedica bolesti zglobova;
- poznaje indikacije i kontraindikacije za upućivanje na medicinsku rehabilitaciju;
- poznaje osnovne smjernice za korišćenje i propisivanje tehničkih pomagala,
- poznaje funkcionalno testiranje i ocjenu ostalih funkcionalnih sposobnosti.

## II Ambulantni dio (dvije godine)

Ambulantni dio staža se obavlja u ambulantama izabranog doktora za odrasle i izabranog pedijatra u ustanovama primarne zdravstvene zaštite.

Prvi dio ambulantnog staža se obavlja kao praktičan rad u ambulanti i pod nadzorom mentora, a traje pet mjeseci.

Ovim ambulantnim stažom započinje specijalizantski staž.

Drugi dio ambulantnog staža specijalizant obavlja u ambulanti izabranog doktora, u trajanju od 17 mjeseci, a obavlja se nakon kliničkog dijela specijalizantskog staža.

Ovaj dio staža sastoji se od:

- tri mjeseca staža u ambulanti mentora - izabranog doktora za djecu, i
- 14 mjeseci u ambulanti mentora - izabranog doktora za odrasle i u ambulanti specijalizanta, a pod kontrolom mentora.

Tokom praktične nastave i praktičnog stručnog rada specijalizant mora da savlada:

- zdravstveno-vaspitno djelovanje u sredini u kojoj živi;
- izvođenje preventivnih programa za grupu stanovništva o kojoj se brine;
- izvođenje kućnih posjeta koje su specifičnost porodične medicine;
- specifičan način anamneze i statusa u opštoj/porodičnoj medicini;
- ocjenu porodičnog djelovanja;
- vođenje kartoteke bolesnika;
- vođenje radne grupe;
- razgovor sa bolesnikom i njegovom porodicom u ambulanti i kod kuće;
- vođenje umirućeg bolesnika,
- pregled umrlog.

Tokom teorijske nastave specijalizant mora da:

- poznaje karakteristike porodičnog pristupa i rada u porodici;
- poznaje prednosti liječenja kod kuće;
- poznaje značaj najrazličitijih nalaza drugih specijalista i da zna da ih na odgovarajući način interpretira;
- prati razvoj opšte medicine u svijetu;
- poznaje propise iz zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja u Crnoj Gori;
- poznaje ulogu i značaj porodične medicine u sistemu zdravstvene zaštite u Crnoj Gori;
- zna da napravi plan mjera za grupe stanovništva o kojima se brine;
- poznaje principe vođenja zdravstvene dokumentacije i informatike i etičke i pravne posledice;
- poznaje preventivne programe za različite grupe stanovništva;
- poznaje osnove za promociju i unapređenje zdravlja;
- poznaje način komunikacije sa specijalističkom djelatnošću i pravilan način upućivanja na specijalističke preglede;
- poznaje sprečavanje, ranu dijagnostiku, diferencijalnu dijagnostiku, liječenje, rehabilitaciju i ostale mjere i postupke kod bolesti, smetnji i stanja, koja se pojavljuju u ambulanti porodične medicine;
- poznaje karakteristike i specifičnosti pojavljivanja teškoća, smetnji i bolesti u pojedinim starosnim grupama bolesnika (djeca, odrasli, starija lica) i njihov uticaj na porodicu i obratno;
- poznaje racionalno propisivanje lijekova kod bolesti, smetnji i stanja, koje obrađuje kod svojih bolesnika;
- poznaje načela ocjenjivanja radne sposobnosti i sposobnosti i način predstavljanja bolesnika pred invalidskom komisijom;
- poznaje značaj klasifikacija u porodičnoj medicini;
- poznaje rizične grupe stanovništva i načine uspostavljanja kontakata sa ovim grupama;
- poznaje metode ranog otkrivanja opasnih bolesti;
- poznaje mogućnosti i ograničenja preventivnih mjera;
- poznaje sporedne učinke lijekova i mjere prilikom njihovog pojavljivanja,
- poznaje postupke za ocjenjivanje i obezbjeđivanje kvaliteta svog rada i rada cijelog tima porodične medicine.